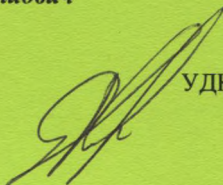


Авт.

Н 73

АКАДЕМІЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

Новак Ярослав Віталійович



УДК 343.982.35

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2007

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, супроводжуються кількісними і якісними змінами злочинності – проявами нових злочинів, у тому числі з використанням зброї. Сьогодні вчинення злочинів з використанням різних видів зброї – явище буденне для багатьох регіонів нашої держави. Зростає кількість актів тероризму, вбивств, розбійних нападів, які скоюються через злочинний перерозподіл державного та суспільного майна, ринків збуту, зон кримінального впливу тощо. Значно зросла озброєність кримінального середовища.

Криміногенна ситуація в Україні залишається складною і напруженою і це впливає не лише з показників статистики, а й з конкретних фактів, що характеризують як кількісні, так і якісні аспекти цієї обстановки, підкреслюють її гостроту і загрозу, яку вона несе нашому суспільству, кожному законослухняному громадянину. Так, за даними МВС України, тільки за 2006 рік зареєстровано 357 злочинів, що вчинені з використанням вогнепальної зброї, 8597 випадків незаконного поводження зі зброєю, у тому числі вогнепальною – 300. Вчинено умисних вбивств та замахів на вчинення умисних вбивств з використанням вогнепальної зброї – 97, умисних тяжких тілесних ушкоджень – 13. Вилучено 2900 одиниць вогнепальної зброї, з них 62 одиниці по злочинах, вчинених організованими групами.

Географічне розташування України на Сході Європи є досить зручним для транзиту контрабандної зброї та боєприпасів як у Росію, Білорусь та Молдову, так і в країни Західної Європи. Велике занепокоєння викликає ставлення до зберігання зброї у військових частинах. Необхідно підкреслити, що реальна кількість фактів крадіжок значно більша, ніж вказано в статистичних даних, оскільки за різних причин реєструють тільки очевидні злочини даної категорії. Неочевидні злочини залишаються латентними і виявляються правоохоронними органами лише при розкритті інших злочинів, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї.

Організована та професійна злочинність починає домінувати у кримінальному середовищі. Особлива жорстокість скоєння злочинів, формування типу нових злочинних авторитетів, значні матеріальні цінності, які знаходяться в їх розпорядженні, висока технічна озброєність злочинних формувань, – ось далеко не повний перелік ознак сучасної української злочинності, що перетворилася на серйозну загрозу суспільству і державі.

Тому не є випадковою та обставина, що криміналізація суспільства серед існуючих загроз посідає чільне місце. Це ставить перед наукою, законодавчою та правоохоронною практикою завдання негайної розробки

та реалізації нових підходів до боротьби із злочинністю, пошуку нових методів протидії, що відповідають реаліям сьогодення. Такі вимоги висуває і Комплексна програма профілактики злочинності на 2001–2005 роки, затверджена Указом Президента України від 25 грудня 2000 р. №1376/2000. У цьому напрямі здійснювана в нашій країні судово-правова реформа покликана гармонізувати діючі правові відносини, привести їх у відповідність до вимог міжнародних стандартів, переглянути низку положень національного законодавства, зокрема, й кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого, що має привести до вдосконалення процедури розкриття та розслідування злочинів під кутом зору забезпечення реалізації основного принципу правової держави – визнання людини, її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості й безпеки найвищою соціальною цінністю. Питому вагу в забезпеченні нормального існування суспільства і кожної його особи становлять дії правоохоронних органів щодо забезпечення охорони людини, її життя й здоров'я як найвищої соціальної цінності, що і закріплено у ст. 3 Конституції України.

Правоохоронні органи, як відомо, займають в системі державних інституцій своє специфічне місце. Вони працюють над створенням сприятливого правового клімату, який би забезпечив успішну реалізацію курсу, спрямованого на розбудову демократичного суспільства та економічно сильної держави. Це викликає необхідність пошуку нових рішень і активних заходів щодо вирішення проблем удосконалення діяльності правоохоронних органів по захисту прав і свобод людини і громадянина, охороні правопорядку і забезпечення суспільної безпеки. Безперечно, що наука, яка вивчає злочинність і заходи боротьби з нею, не може залишатися осторонь вирішення цього завдання. Значне місце у вирішенні цих проблем посідає криміналістика, соціальною функцією котрої є озброєння органів розслідування і правосуддя сучасними методами пошуку істини.

Пріоритетним напрямом досліджень на сучасному етапі є проведення судово-балістичних експертиз, особливо проведення ідентифікаційних досліджень куль та гільз, які вилучені з огляду місць скоєння злочинів з використанням вогнепальної зброї.

Науковими дослідженнями в галузі криміналістичної балістики займалися М.І.Авдесєв, М.С.Артамонов, М.М.Басов, В.Є.Бергер, І.В.Віноградов, В.Ф.Гушин, І.А.Дворянський, О.Б.Жук, М.М.Зюськін, В.А.Комаха, Ю.М.Кубицький, С.Д.Кустанович, О.С.Лазарі, І.В.Макаров, С.М.Матвеєв, Ю.Л.Носко, В.А.Ручкін, І.О.Сапожніков, Е.І.Стащенко, Х.М.Тахо-Годі, Є.М.Тіхонов, О.І.Устінов, В.Ф.Черваков та багато інших вчених-криміналістів.

та реалізації нових підходів до боротьби із злочинністю, пошуку нових методів протидії, що відповідають реаліям сьогодення. Такі вимоги висуває і Комплексна програма профілактики злочинності на 2001–2005 роки, затверджена Указом Президента України від 25 грудня 2000 р. №1376/2000. У цьому напрямі здійснювана в нашій країні судово-правова реформа покликана гармонізувати діючі правові відносини, привести їх у відповідність до вимог міжнародних стандартів, переглянути низку положень національного законодавства, зокрема, й кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого, що має привести до вдосконалення процедури розкриття та розслідування злочинів під кутом зору забезпечення реалізації основного принципу правової держави – визнання людини, її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості й безпеки найвищою соціальною цінністю. Питому вагу в забезпеченні нормального існування суспільства і кожної його особи становлять дії правоохоронних органів щодо забезпечення охорони людини, її життя й здоров'я як найвищої соціальної цінності, що і закріплено у ст. 3 Конституції України.

Правоохоронні органи, як відомо, займають в системі державних інституцій своє специфічне місце. Вони працюють над створенням сприятливого правового клімату, який би забезпечив успішну реалізацію курсу, спрямованого на розбудову демократичного суспільства та економічно сильної держави. Це викликає необхідність пошуку нових рішень і активних заходів щодо вирішення проблем удосконалення діяльності правоохоронних органів по захисту прав і свобод людини і громадянина, охороні правопорядку і забезпечення суспільної безпеки. Безперечно, що наука, яка вивчає злочинність і заходи боротьби з нею, не може залишатися осторонь вирішення цього завдання. Значне місце у вирішенні цих проблем посідає криміналістика, соціальною функцією котрої є озброєння органів розслідування і правосуддя сучасними методами пошуку істини.

Пріоритетним напрямом досліджень на сучасному етапі є проведення судово-балістичних експертиз, особливо проведення ідентифікаційних досліджень куль та гільз, які вилучені з огляду місць скоєння злочинів з використанням вогнепальної зброї.

Науковими дослідженнями в галузі криміналістичної балістики займалися М.І.Авдеев, М.С.Артамонов, М.М.Басов, В.Є.Бергер, І.В.Віноградов, В.Ф.Гушин, І.А.Дворянський, О.Б.Жук, М.М.Зюський, В.А.Комаха, Ю.М.Кубицький, С.Д.Кустанович, О.С.Лазарі, І.В.Макаров, С.М.Матвеев, Ю.Л.Носко, В.А.Ручкін, І.О.Сапожников, Е.І.Стащенко, Х.М.Тахо-Годі, Є.М.Тіхонов, О.І.Устінов, В.Ф.Черваков та багато інших вчених-криміналістів.

Помилковим було б вважати, що в Україні та за її межами протягом останніх десятиліть не проводилися наукові дослідження з питань судової балістики. За окремими напрямами цієї проблеми захишені кандидатські дисертації криміналістами В.М.Большаковим, В.В.Зирановим, А.В.Кофановим, фахівцями в галузі судової медицини Ю.О.Крапівкіним, І.М.Козаченком, С.В.Куценком. Проте, поглибленому вивченню поняття вогнепальної зброї, її сучасної класифікації, місця криміналістичної балістики у криміналістичному зброєзнавстві та проблемам, що пов'язані з появою нових, раніше не відомих видів зброї, особливо комбінованої дії, достатньої уваги не було приділено. Зазначене свідчить про актуальність комплексного, системного дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів до неї та слідів її застосування. Це й зумовило вибір теми дисертації та основні напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана для дослідження тема відповідає Комплексній програмі профілактики злочинності на 2001–2005 роки, затвердженій Указом Президента України №1376 /2000 від 25 грудня 2000 р. Дисертація виконана відповідно до пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень МВС України, які потребують першочергового розроблення і впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ України, на 2001–2009 роки. Тема дисертації затверджена рішенням вченої ради Київського національного університету внутрішніх справ України (протокол № 2 від 28 лютого 2006 р.)

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у пізнанні закономірностей об'єктивної дійсності, що пов'язані з неправомірним використанням та застосуванням вогнепальної зброї, дослідженням такої зброї, слідів її застосування та боєприпасів фахівцями експертно-криміналістичних підрозділів. Ця мета зумовила і конкретні завдання, які полягають у такому:

- визначення місця і завдань криміналістичного дослідження вогнепальної зброї в системі криміналістичного зброєзнавства;
- розкриття сутності, змісту та доцільності використання спеціальних знань в галузі судової балістики в разі проведення слідчих дій, що пов'язані з дослідженням вогнепальної зброї та слідів її застосування;
- узагальнення сучасної експертної практики ведення криміналістичних обліків балістичного напрямку та розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності їх використання оперативними та слідчими підрозділами;
- обґрунтування необхідності стандартизації існуючих експертних методик з дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів та слідів її застосування та розроблення на цій підставі рекомендацій щодо такої стандартизації;

- уточнення поняття „судової балістики” з урахуванням завдань, що ставить перед нею сучасна практика боротьби із злочинністю.

Об'єктом дослідження є: діяльність органів внутрішніх справ з розкриття і розслідування злочинів, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї.

Предметом дослідження є: сучасний стан та перспективи криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів до неї та слідів її застосування.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять діалектико-матеріалістичний метод як всезагальний метод наукового пізнання, що відбиває взаємозв'язок теорії та практики. Також застосовані інші загальнонаукові методи, зокрема системний, для пізнання кількісних характеристик цілісного сприйняття об'єкта і предмета дослідження та окремих видів сучасної вогнепальної зброї і боєприпасів. Використання структурно-функціонального аналізу як методу дослідження дало змогу дослідити зовнішні та внутрішні зв'язки, простежити їх динаміку та взаємодію при вивченні слідів, характерних для певних видів вогнепальної зброї. Основні методи – спостереження, експеримент, аналіз результатів діяльності дали змогу вивчити зміст та сутність криміналістичної балістики, її місце в системі криміналістичного зброєзнавства. Порівняльно-правовий метод був використаний для дослідження кримінального, кримінально-процесуального законодавства України та інших країн, а також відомчих нормативних актів, що регулюють слідчу та оперативно-розшукову діяльність. Дисертантом активно використовувались закони і категорії: аналіз і синтез, узагальнення, абстракція.

Наукова новизна роботи. Новизна дослідження визначається насамперед постановкою і розглядом вперше в Україні на монографічному рівні проблеми поняття і змісту криміналістичної балістики у зв'язку з якісними змінами злочинності та умов, у яких здійснюється і розвивається злочинна діяльність; класифікації видів сучасної вогнепальної зброї, обґрунтуванням можливості і необхідності використання результатів дослідження способів вчинення злочинів як теоретичного і практичного інструментарію пізнання явищ, що вивчаються у криміналістиці та у сфері боротьби зі злочинністю.

Найбільш суттєві наукові результати, що отримані автором, полягають у наступному:

- уперше визначено місце і завдання криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів та слідів її застосування в цілісній системі криміналістичного зброєзнавства;

- уточнено критерії віднесення вогнепальної зброї до спеціальної та поліцейської;

- дістало подальший розвиток визначення змісту та розмежування понять „криміналістичне зброєзнавство”, „криміналістична балістика”, „криміналістичне дослідження вогнепальної зброї, боеприпасів та слідів її застосування”;

- додатково обґрунтовано необхідність використання спеціальних знань в галузі судової балістики у розкритті й розслідуванні злочинів, що вчинені із застосуванням вогнепальної зброї;

- узагальнено практику використання кулегільзотеки і сучасних інформаційно-пошукових систем „Баліст”, „Рикошет” в інтересах боротьби зі злочинами, що скоюються із застосуванням сучасної вогнепальної зброї, та запропоновані рекомендації щодо підвищення ефективності такої практики;

- вперше висловлено пропозицію і обґрунтовано доцільність створення міжвідомчого підрозділу в системі експертної служби МВС, до завдань якого входила б ревізія та стандартизація існуючих експертних методик з дослідження балістичних об'єктів.

Практичне значення отриманих результатів. Практична значущість роботи зумовлена тим, що її результати базуються на значному за обсягом соціологічному матеріалі і відбивають практику правоохоронних органів. Уявляється, що впровадження сформульованих автором рекомендацій у практику позитивно вплине на підвищення ефективності пошуково-пізнавальної діяльності відповідних органів внутрішніх справ.

Основні положення дисертації можуть бути використані у навчальному процесі юридичних ВНЗ та правових факультетів навчальних закладів України при викладанні курсу криміналістики (розділ Криміналістична техніка) та для підвищення кваліфікації слідчих і оперативних працівників органів внутрішніх справ, а також при підготовці підручників, навчальних та методичних посібників з відповідних тем.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації оприлюднені в доповідях дисертанта: на Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми вдосконалення земельного та аграрного законодавства України: перспективи ХХІ ст.» (м. Біла Церква, квітень 2006 р.); на науково-практичній конференції: «Сучасні правові проблеми українського державотворення» (м. Біла Церква, квітень 2005 р.); «Засоби кримінально-правового впливу в правовому забезпеченні реформування земельних та аграрних відносин» (м. Біла Церква, 2004 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження викладені у 7 наукових публікаціях в Україні, 4 статті опубліковані у фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, 3 розділів, які охоплюють 7 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Обсяг дисертації становить 201 сторінку, з яких 173 основного тексту. Бібліографія складає 256 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, обумовлено наукову новизну одержаних результатів, а також їх практичне значення, рівень їх апробації.

Розділ перший «Поняття та сутність криміналістичного дослідження вогнепальної зброї» присвячено аналізу поняття судової балістики та її місця у системі „Криміналістичного зброєзнавства”, визначенню об'єктів криміналістичної балістики та критеріїв віднесення їх до балістичних об'єктів, а також проблемам, що виникають у процесі класифікації вогнепальної зброї.

У першому підрозділі «Поняття судової балістики та її місце в системі криміналістичного зброєзнавства» розкрито поняття «судової балістики» як самостійного розділу «Криміналістичної техніки» і показано місце судової балістики у системі «Криміналістичного зброєзнавства». Поява нових видів зброї, котру застосовують із злочинною метою, потрапляння таких об'єктів до незаконного обігу робить актуальним для теорії і практики криміналістичної експертизи питання про те, що вважати зброєю. Складність визначення поняття «зброя» полягає в тому, що в самому кримінальному законі України немає одноманітного тлумачення цього поняття. В законодавстві фігурують ізольовані визначення вогнепальної та холодної зброї, а поняття «зброя» на законодавчому рівні не формулюється взагалі. До змісту поняття «зброя» представники різних галузей знань вносять своє специфічне розуміння, наділяють це поняття певним смислом, що зумовлений насамперед, метою та завданнями вивчення зброї з позицій конкретної галузі знань. Зброя в криміналістичному розумінні – це матеріальний засіб індивідуального застосування, конструктивно і функціонально призначений для нанесення летальних ушкоджень людині або тварині, а також спеціального руйнування перешкод.

Криміналістичне зброєзнавство – поняття видове, що містить декілька самостійних класів зброї. Основою для класифікації є характер об'єктів, що підлягають віднесенню до зброї, а також основна мета її використання (призначення). Хоча «зброєзнавство» поєднує всі дослідження більш повно з точки зору обсягу досліджуваного матеріалу, але оскільки сам термін є дуже широким і охоплює не тільки дослідження вогнепальної зброї, холодної зброї та вибухових речовин і вибухових пристроїв, а й інші знання про зброю, які не цікавлять криміналістику. До таких питань можна віднести історію, розвиток вогнепальної зброї, аналіз технологій та матеріалів, які використовуються при виготовленні зброї, конструктивні розробки тощо. Отже виходить, що будь-яке питання

стосовно будь-якої зброї беззаперечно належить до сфери досліджень «зброєзнавства». Але і за такої концепції, частину, присвячену дослідженню вогнепальної зброї, називають все ж таки «судовою (криміналістичною) балістикою».

Розвиток судової балістики залежить від прогресу техніки, від вдосконалення зброї та боеприпасів. Автор вважає, що сьогоденне дослідження судової балістики а рамках «зброєзнавства», поєднання в одній галузі різних за ступенем методичної розробленості елементів покладає на судову балістику певну наукоутворюючу роль. В період існування «судової балістики», як самостійної галузі криміналістичної техніки, накопичений практичний матеріал дає змогу сформулювати поняття «судової балістики» та намітити її систему, визначити коло об'єктів. Аналіз традиційних понять криміналістичної (судової) балістики дає підстави для висновку, що її предметом є пізнання особливостей та ознак об'єктів, встановлення закономірності механізму утворення слідів зброї з метою встановлення роду, виду та системи вогнепальної зброї, її справності та придатності до стрільби, ідентифікація конкретного примірника застосованої зброї за стріляними гільзами та кулями, виявленими на місці події, встановлення виду боеприпасів та їх частин, напрямку та дистанції пострілу тощо.

У другому підрозділі «Класифікація вогнепальної зброї» вся ручна вогнепальна зброя через її багатоманітність класифікується за багатьма ознаками: 1) за походженням; 2) за конструкцією; 3) за призначенням; 4) за видом використовуваних патронів; 5) за кількістю зарядів; 6) за принципом дії перезарядних пристроїв; 7) за довжиною ствола; 8) за будовою ствола; 9) за кількістю стволів; 10) за моделями; 11) за калібром.

Розроблення загальної класифікації вогнепальної зброї, яка б враховувала всі наявні на певний час її технічні особливості та цільове призначення, дає можливість звернення до неї спеціалістів та забезпечує однозначність розуміння ними важливих обставин, що пов'язані з дослідженням такої зброї.

У третьому підрозділі «Об'єкти криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, боеприпасів і слідів їх застосування» сформульована позиція автора щодо об'єктів криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, дана характеристика цих об'єктів і обґрунтовано віднесення їх до тієї чи іншої групи. Зроблено висновок, що об'єктами дослідження «судової балістики» є зброя, а також її частини – магазин, щоки рукоятки, випробувальні клейма, боеприпаси, гільзи, кулі, шріт, капсулі, пижі, контейнери, прокладки; матеріали та інструменти для виготовлення та спорядження боеприпасів; вибухові речовини – порох та його компоненти; кульові, дробові пробоїни та пошкодження на перешкодах; сліди-

відображення на гільзах, кулях, шротинах, прокладках і пижах; сліди продуктів пострілу.

При віднесенні об'єктів до категорії вогнепальної зброї необхідно виділяти два підходи. Якщо досліджується об'єкт заводського виготовлення, то для визнання його вогнепальною зброєю (із зазначенням конкретної моделі) достатнім буде лише факт наявності в конструкції основних частин зброї, які визначають її функціональне призначення, тобто ствола, ударно-спускового, замикаючого механізмів та інших деталей, якщо вони в комплексі дають змогу здійснити постріл. Якщо ж це саморобні пристрої, пристосовані із інших стріляючих механізмів, то для визнання їх вогнепальною зброєю обов'язковими будуть наступні умови: наявність ствола; здатність конструкції здійснювати постріли із використанням вибухового складу без її руйнації; наявність при цьому у снаряда відповідної убивчої сили (уражуючої дії). До вогнепальної слід відносити також зброю, в якій роль снаряда виконує стиснена газова суміш, яку ще називають «газовою зброєю», оскільки вона відповідає всім цим ознакам. Останнім часом в обігу з'явилась зброя, роль снаряду в патронах якої виконує гумова «куля.» Таку зброю не можна відносити до бойової, але цей вид зброї можна віднести до вогнепальної в силу відповідності її характеристик зазначеним вище ознакам.

Розділ другий «Використання спеціальних знань в ході виявлення й розслідування злочинів, що вчинені із застосуванням вогнепальної зброї» присвячений аналізу форм використання спеціальних знань, особливостям використання допомоги спеціаліста в ході проведення огляду місця події, проведенню експертних досліджень вогнепальної зброї на місці події.

У першому підрозділі «Зміст і форми використання спеціальних знань в галузі криміналістичного дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування» розкриті процесуальні і непроцесуальні форми використання спеціальних знань в ході розкриття й розслідування злочинів, що скоюються із застосуванням вогнепальної зброї. Криміналістичні дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів та слідів їх застосування, як і будь-які інші, можливі в двох процесуальних формах: 1) у формі слідчих дій, що виконуються слідчим або судом, із залученням спеціалістів-балістів чи без них: слідчий чи судовий огляд вогнепальної зброї, боєприпасів, слідів пострілу; огляд місця події; слідчий експеримент тощо; 2) у формі судово-балістичної експертизи. Основними формами участі спеціалістів-балістів у оперативно-розшукових заходах мають бути: дослідження об'єктів з метою виявлення криміналістичних ознак, які мають значення для розкриття злочинів і встановлення злочинців; виготовлення розшукових таблиць з використанням криміналістичної інформації про застосовану вогнепальну зброю та характерних слідах; участь у розробці

розшукових версій на основі вивчення слідів і речових доказів; використання криміналістичних обліків.

Сьогодні зміст спеціальних знань спеціаліста (експерта)-баліста складає комплекс завдань, що базуються на положеннях загальної теорії судової експертизи та криміналістики і адаптовані для вирішення практичних завдань, даних з військово-технічних наук, механіки, фізики, хімії, металознавства та технології виробництва, математики, кібернетики, судової медицини та біології, фотографії тощо. Цей перелік даних щодо визначення спеціальних знань спеціаліста-баліста не є вичерпним, адже коло об'єктів «зброезнавства» постійно збільшується.

У другому підрозділі «Особливості огляду місця події за злочинами, що вчинені з застосуванням вогнепальної зброї» досліджено повноваження слідчого, експерта-криміналіста і спеціаліста в ході проведення огляду місця події, розкриті основні питання, що може вирішити спеціаліст в процесі огляду, обґрунтовано необхідність проведення експертних досліджень безпосередньо на місці події для встановлення обставин вчинення злочину.

Допомога спеціаліста може знадобитися на будь-якій стадії розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї. Найчастіше спеціальні знання спеціалістів в галузі криміналістичної балістики використовують в ході проведення таких слідчих дій, як: огляд місця події, огляд особи, огляд предметів, обшук, виїмка, отримання зразків для порівняльного дослідження, слідчий експеримент, відтворення обстановки і обставин події. Доведено, що робота експерта-баліста має не тільки технічний, а й правовий характер, бо його висновок як джерело доказів формується на основі даних криміналістики.

Загальними завданнями огляду місця події, на якому є сліди застосування вогнепальної зброї, завжди будуть: виявлення, фіксація та вилучення зброї, набоїв, гільз, куль, слідів пострілу; детальна фіксація місця розташування виявлених слідів і предметів; фіксація обстановки та її характерних особливостей, що можуть бути пов'язані з застосуванням зброї.

Слідчий огляд місця здійснення пострілів в частині вирішення судово-балістичних питань ставить такі цілі: 1) виявлення речових доказів застосування вогнепальної зброї – стріляних куль, стріляних гільз і пижів, інших частин патрона, основних і додаткових слідів пострілу, вогнепальної зброї чи її частин, що саме по собі в складних випадках потребує судово-балістичних пізнань і застосування технічних засобів; 2) хоча б орієнтовне визначення причетності знайдених предметів і слідів до розслідуваного пострілу, без чого неможливі правильний добір і вилучення речових доказів у справі; 3) точну фіксацію місця події, його обстановки, місця розташування і характеристики речових доказів і всіх слідів пострілу.

Варто підкреслити, що недоліки у фіксації цих даних пізніше не можуть бути заповнені додатковими оглядами через природні порушення місця події. У цьому відношенні велике значення має ретельна (повна і точна) фіксація місця події в протоколі огляду, на фотографічних знімках і кресленнях.

Дослідження, що проводять спеціалісти на місці події, зумовлюються рядом специфічних особливостей, серед яких необхідність дослідження всіх слідів пострілу, в тому числі і на непереносних предметах; всієї оточуючої обстановки як необхідної сторони події; самої події за її моделлю на місці події; проведення дослідження в стислий термін; наочність як у відношенні самої експертизи, так і її первинних результатів. Експертні дослідження на місці злочину чи події необхідно проводити в таких випадках: коли для вирішення питань, поставлених експерту, важливо досліджувати не тільки окремі речові докази – вогнепальну зброю, предмети зі слідами пострілу, але і саму обстановку місця здійснення пострілів – рельєф місцевості, розміри й особливості приміщення, його стін, стелі, підлоги, меблі в кімнаті і т.д.; якщо для здійснення дослідження необхідно вивчити взаємозв'язок між слідами пострілу на різних предметах; коли речові докази зі слідами пострілу не можуть бути доставлені з місця злочину через їхню громіздкість, небезпеку псування слідів при транспортуванні.

У *третьому підрозділі «Криміналістичні балістичні обліки та їх використання в діяльності з розкриття й розслідування злочинів»* проаналізовано можливість ідентифікації вогнепальної зброї з використанням даних, що містяться у інформаційно-довідкових базах даних (кулегільзотеці). Ефективному розкриттю й розслідуванню злочинів, що пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї, в значній мірі сприяє така не процесуальна форма використання спеціальних знань, як повідомлення спеціалістом довідкових відомостей слідчому або оперативному працівникові. Така довідкова діяльність здійснюється співробітниками ДНДЕКЦ МВС України, однієї з функцій якого є ведення різних обліків та колекцій вогнепальної зброї та слідів її застосування. Але така діяльність потребує належного інформаційного забезпечення. Вилучені з місця події кулі і гільзи у здебільшого є речовими доказами і, як не громіздкі предмети, відповідно до ст.79 КПК України, повинні зберігатися разом з іншими матеріалами справи. Проте ці предмети водночас є і об'єктами оперативно-розшукових криміналістичних обліків (кулегільзотек). Кулегільзотека дає можливість: встановити факти застосування одного й того самого екземпляра вогнепальної зброї під час вчинення кількох злочинів, у різний час, на різних територіях; виявити зброю, яку застосовували під час вчинення злочину, яку було вилучено у підозрюваних, знайдено, добровільно здано; встановити факти

застосування під час вчинення злочину нарізної вогнепальної зброї, що була на озброєнні ОВС і яку було втрачено за різних причин.

Надзвичайно важливими і актуальними є питання автоматизації балістичних досліджень і обліків, створення автоматизованих робочих місць експерта-баліста на базі ПК, розробки пошукових систем, розвиток інформаційних мереж передачі зображень, котрі дають змогу експертам регіонального рівня безпосередньо зі своїх робочих місць передавати зображення слідів, а не самі об'єкти до центрального банку даних. В Україні співробітники наукової лабораторії на базі порівняльного мікроскопу створили комплекс «Баліст». З метою розробки інструментальної бази балістичних досліджень був створений лазерний скануючий пристрій, а на його основі – лазерна автоматизована балістична система «Рикошет». Програмне забезпечення цієї системи дає можливість автоматизувати процес отримання даних, візуалізувати інформацію, виводити зображення на екран монітора і проводити балістичні дослідження, маючи перед очима експерта повну панораму поверхні об'єктів.

Розділ третій «Сучасний стан та перспективи створення методик дослідження вогнепальної зброї» присвячений аналізу сучасних експертних методик дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів та слідів її застосування, визначенню методик, що є «застарілі» і не використовуються експертами в процесі дослідження балістичних об'єктів, перспективі розробки нових методик та особливостям проведення комплексних експертиз дослідження вогнепальної зброї.

У першому підрозділі «Класифікація судово-балістичних експертиз за різними підставами» автор пропонує власну класифікацію судово-балістичних експертиз залежно від кола вирішуваних питань.

Автором підкреслюється, що до кримінального обігу втягнуто не лише стрілецьку вогнепальну зброю, але й пневматичні та газові пістолети і револьвери, пристрої для стрільби гумовими кулями, сигнальні пристрої, предмети, що мають схожість за конструкцією та призначенням з вогнепальною зброєю тощо. Визначити віднесеність цих предметів до вогнепальної зброї та конкретного її виду й зразка становить важливе завдання розслідування злочинів. Розв'язання цих питань потребує наявності виважених і науково обґрунтованих експертних методик криміналістичного дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування.

На формування експертних методик безпосередній вплив справляє судово-слідча практика. Саме нею, а також експертною практикою зумовлюються пошуки нових методів і необхідність удосконалення вже існуючих методик дослідження. Виходячи із потреб дослідження тих або інших об'єктів, визначають завдання судової експертизи. В процесі

формування спеціальних експертних знань важливу роль у створенні експертних методик відіграють різного роду узагальнення й класифікації. Розвиток криміналістичної експертизи здійснюється не лише шляхом удосконалення її традиційних галузей, але й за рахунок появи нових родів та видів експертизи. Окремі з них виникають і розвиваються у межах традиційних галузей, інші – самостійно, на базі експертної практики з використанням методів природничих та технічних наук.

На сьогодні існує багато методик судово-балістичної експертизи, ними користуються у повсякденній практиці, але вони не оформлені відповідно до вимог, що висувають до експертних методик, інші методики потребують певного наукового доопрацювання, їх необхідно узагальнити, проаналізувати, критично оцінити. Проведена у ВНДІСЕ наприкінці 90-х років минулого століття «інвентаризація» літератури з судово-балістичної експертизи показала, що в окремих джерелах міститься цікава і корисна для експертів інформація у вигляді довідкових даних про об'єкти експертизи, рекомендації з проведення експертизи, але поєднати всю цю інформацію із сучасним розумінням методики неможливо. Найчастіше вона має вигляд окремих фрагментів методичних рекомендацій, щодо вирішення тих або інших експертних задач. Відсутність або нестача інформації тягнуть за собою спроби заповнити ці прогалини, виходячи із власного досвіду, що не у всіх випадках можна розцінити як позитивне явище.

У другому підрозділі «Сучасний стан судово-балістичної експертизи та її можливості в розкритті й розслідуванні злочинів, вчинених з використанням вогнепальної зброї» проаналізовані наявні експертні методики судово-балістичної експертизи, запропонована власна класифікація судово-балістичних експертиз.

Автор підкреслює, що для правильної оцінки актуальності завдань судово-балістичної експертизи та визначення напрямів розробки експертних методик необхідно виявляти завдання, що ще не вирішені у практиці провадження експертиз. Особливе значення має аналіз існуючих експертних методик, оскільки саме на основі аналізу повинні розроблятися нові методи і методики експертного дослідження. У зв'язку з цим автором пропонується власна класифікація експертних методик за ступенем їх розробленості. Класифікація методик судово-балістичних експертиз подана наступним чином:

1. Дослідження бойових властивостей та матеріальної частини вогнепальної зброї: визначення виду, моделі, зразка вогнепальної зброї, визначення справності зброї і придатності до стрільби; встановлення можливості проведення пострілу без натискування на спусковий гачок; встановлення можливості здійснення пострілів на певну відстань; встановлення виду та зразка патрона, що призначений для конкретного

екземпляра вогнепальної зброї; встановлення можливості здійснення пострілів наданими боеприпасами із зброї, що досліджується.

2. Дослідження боеприпасів до ручної стрілецької зброї та їх компонентів: визначення виду та зразка патронів; встановлення справності та придатності до стрільби; встановлення однорідності патронів та способу їх виготовлення.

3. Визначення виду, системи, моделі, калібру зброї за компонентами боеприпасів: встановлення системи, моделі вогнепальної зброї за слідами на гільзі; визначення системи, моделі нарізної вогнепальної зброї за слідами на кулі; визначення калібру гладкоствольної зброї за слідами на снарядах; моделі вогнепальної зброї за слідами пострілу на перешкодах.

4. Ідентифікація зброї за слідами на снарядах: ідентифікація нарізної зброї за слідами на кулях; ідентифікація гладкоствольної мисливської зброї за слідами на снарядах.

5. Ідентифікація вогнепальної зброї за слідами на гільзах.

6. Встановлення факту і обставин застосування вогнепальної зброї: визначення вогнепального характеру ушкоджень; встановлення дистанції близького пострілу; встановлення відстані за елементами траєкторії; встановлення відстані пострілу за глибиною кульового каналу; визначення кількості та черговості здійснення пострілів; встановлення відстані та кута пострілу з гладкоствольної зброї за розсіпом шроту.

7. Криміналістичне дослідження атипової вогнепальної зброї.

8. Інші судово-балістичні дослідження: визначення номеру шроту за слідами на пижах; визначення виду снаряду за слідами на внутрішній поверхні стріляних паперових гільз; визначення номера дроби за слідами на внутрішній поверхні стріляних паперових гільз; встановлення виду та зразка кулі за її відображенням на рентгенівському знімку; встановлення приналежності кулі і гільзи до одного патрона; визначення виду, системи, моделі зброї, що знаходилася у оборудці чи кобурі.

Класифікація судово-балістичних експертиз має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки дає змогу не тільки вибрати необхідну методику провадження експертизи, але й орієнтуватися в колі питань, які ще не вирішуються, визначити напрями удосконалення існуючих та розробки нових методик.

У третьому підрозділі «Особливості проведення комплексних експертиз вогнепальної зброї, боеприпасів та слідів її застосування» розглянуто особливості проведення комплексних експертиз вогнепальної зброї.

Зазначено, що у сучасній доктрині виокремлюють два основні підходи до визначення гносеологічної природи комплексної експертизи: 1 – взаємодія різних індивідуальних компетенцій експерта, участь експертів різних спеціальностей; 2 – застосування різних галузей знань при

дослідженні одного об'єкта (тих самих об'єктів). Вважається, що основною умовою комплексної експертизи структурна єдність об'єкта – носія властивостей, що досліджуються експертами різних спеціальностей. Не будуть комплексною експертизою дослідження тих самих об'єктів спеціалістами різних галузей знань, що проводяться в певній послідовності, якщо кожен з них діє самостійно в межах конкретного роду чи виду судової експертизи і вирішує при цьому свої завдання. Комплексність експертних досліджень характеризує головним чином використання власне різних спеціальних знань суміжних наук для розв'язання спільного завдання, котре неможливо вирішити шляхом застосування знань тільки однієї окремої науки. Прикладом такої комплексної експертизи можуть бути медико-криміналістичні та балістичні дослідження слідів пострілу на одязі і тілі людини.

Автор підкреслює, що слід відрізнити комплексну експертизу від комплексного дослідження певних об'єктів, котре проводиться з використанням комплексу різних експертних методів. Для їх розмежування слід брати до уваги те, що в разі комплексного дослідження використовуються різні експертні знання для паралельного або послідовного дослідження різних властивостей об'єкта з метою розв'язання конкретних завдань різних експертиз. У цьому випадку експерти різних спеціальностей роблять висновок без врахування результатів досліджень цього об'єкта іншими спеціалістами. Для комплексної експертизи характерним є використання різних спеціальних знань для розв'язання спільного завдання, котре експерт лише однієї спеціальності розв'язати не може. В таких випадках застосовують суміжні, різногалузеві експертні знання, а висновок формулюється на підставі спільного узагальнення та спільної оцінки результатів дослідження. Комплексне експертне дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування може провадитися у формі міжродової комплексної експертизи. У таких випадках інтеграція спеціальних знань проходить між традиційними криміналістичними експертизами (трасологічної, судово-балістичної, експертизи холодної зброї) та криміналістичними експертизами матеріалів, речовин та виробів. Комплексну міжвидову експертизу комбінованої зброї необхідно провадити для встановлення її справності, особливостей функціональної дії, ідентифікації конкретного екземпляра зброї за сукупності залишених нею слідів.

На сьогодні час при провадженні комплексних експертиз вогнепальної зброї та слідів її застосування використовують такі методи: візуальні, мікроскопічні, фотографічні, рентгенографію, метод відбитків, спектрографію, хроматографію, хімічний аналіз, гістологічні дослідження, аналітичні методи дослідження, емісійний спектральний аналіз, лазерний

мікро спектральний аналіз (якісний), рентгенофлуоресцентний аналіз (кількісний).

У висновках викладено теоретичні і практичні результати, що одержані під час проведення дисертаційного дослідження, внесено пропозиції щодо використання криміналістичних досліджень вогнепальної зброї у кримінальному судочинстві, а саме:

1. У криміналістиці поняття «зброя» – це спеціально виготовлене та технічно придатне для ураження живої чи іншої цілі знаряддя, яке використовується для нападу чи оборони. З позицій сучасного розуміння поняття «зброя» поєднує в собі: холодну зброю, електричну зброю, пневматичну зброю, газову зброю, вогнепальну зброю, вибухові пристрої, артилерійську зброю, ракетну зброю, біологічну зброю, хімічну зброю, ядерну зброю.

2. Назва галузі криміналістичної техніки «судова балістика» має своє підґрунтя. Суттєвою відмінністю «судової балістики» від однойменного курсу артилерійської дисципліни є коло питань, які вона вирішує. Якщо військова балістика досліджує сам постріл, тобто процеси та явища, які відбуваються внаслідок згорання пороху зі снарядом в каналі ствола та за межами дії порохових газів, траєкторію польоту снаряда залежно від певних умов, то судова балістика досліджує, як правило, результати пострілу у вигляді різноманітних слідів-відображень, а також зброю як носій матеріальних слідів.

3. Аналіз традиційних понять судової балістики дає підстави для висновку, що її предметом є пізнання особливостей та ознак об'єктів, встановлення закономірності механізму утворення слідів зброї з метою встановлення роду, виду та системи вогнепальної зброї, її справності та придатності до стрільби, ідентифікація конкретного примірника застосованої зброї за стріляними гільзами та кулями, виявленими на місці події, встановлення виду боеприпасів та їх частин, напрямку дистанції пострілу тощо.

4. Встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї, встановлення моделі (зразка) зброї, приналежності конкретного зразку патронів до одної партії випуску, а також визначення моделі зброї за слідами на стріляних кулях та гільзах, встановлення калібру мисливських рушниць за слідами на дробі та картечі, встановлення справності зброї, патронів та придатності їх до стрільби; виявлення можливості здійснення певних дій (наприклад, пострілу без натиску на спусковий гачок); відносної давнини пострілу, послідовності пострілів тощо – здійснюються експертними дослідженнями в спеціалізованих експертних установах.

5. Питання, що вирішуються судово-балістичною експертизою поділяють на дві великі групи – ідентифікаційні та неідентифікаційні. Але такий поділ не розкриває зміст таких досліджень, оскільки дослідження,

що входять до цих груп дуже різноманітні як за методами, так і за об'єктами досліджень. Дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів та слідів її застосування здійснюється засобами і методами криміналістики, балістики, хімії, фізики, медицини тощо. Встановлення фактичних обставин справи здійснюється шляхом проведення цілого комплексу експертиз.

6. Судово-балістичне експертне дослідження на місці події є специфічною формою пізнання події шляхом використання спеціальних знань. Вони обумовлені рядом специфічних особливостей, серед яких необхідність дослідження всіх слідів пострілу, всієї оточуючої обстановки як необхідної сторони події, самої події за її моделлю на місці події, проведення дослідження в стислий термін тощо.

7. Експертні методики досліджень традиційних видів вогнепальної зброї дають широкі можливості розв'язувати ідентифікаційні чи діагностичні завдання, що ж стосується інших об'єктів балістичних досліджень, котрі трапляються в практиці, то тут виникають проблемні питання, що потребують розроблення нових видів експертиз. Це зумовлює необхідність пошуку й об'єднання знань щодо зброї, доцільність систематизації експертних методик, встановлення внутрішньовидових зв'язків між ними, а також визначення проблемних питань, що свідчать про необхідність розробки нових експертних методик.

8. Для правильної оцінки актуальності завдань судово-балістичної експертизи та визначення напрямів розробки експертних методик необхідно виявляти завдання, що ще не вирішені у практиці провадження експертиз. Особливе значення має аналіз існуючих експертних методик, оскільки саме на основі аналізу мають розроблятися нові методи і методики експертного дослідження. В зв'язку з цим автором пропонується власна класифікація експертних методик за ступенем їх розробленості. Класифікація судово-балістичних експертиз має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки дає змогу не лише вибрати необхідну методику провадження експертизи, але й орієнтуватися в колі питань, які ще не вирішуються, визначити напрями удосконалення існуючих та розробки нових методик.

9. Ефективність використання різноманітних форм комплексного експертного дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування визначається ступенем вирішеності ряду спільних проблем, що стоять перед комплексним дослідженням в судовій експертизі в цілому. Передусім це проблема розробки методичних основ вирішення завдань комплексної експертизи, тобто вироблення загального алгоритму дій експертів різних спеціальностей в процесі кооперації їх спеціальних знань у формі комплексної експертизи. Виявлення та науковий аналіз суміжних завдань судових експертиз, в свою чергу, буде сприяти вирішенню такої проблеми

комплексного дослідження в судовій експертизі, як спільна розробка експертами різних спеціальностей комплексних методик вирішення найбільш актуальних суміжних завдань.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

Новак Я.В. Дослідження зброї в криміналістиці: Монографія. – Біла Церква: Білоцерківський державний аграрний університет, 2006. – 88 с.

1. Новак Я.В. Судова балістика, зброєзнавство чи криміналістичне дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів та слідів їх застосування // Матеріали ІХ регіонал. наук.-практ. конф. “Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні” (Львів. національн. ун. ім. І.Франка, 13-14 лютого 2003р.) – Львів, 2003. – С.529-532.

2. Новак Я.В. Кримінально-правовий та криміналістичний аспекти визначення і класифікації вогнепальної зброї // Вісник Київського університету права. – 2005. – № 2. – С.150-153.

3. Новак Я.В. Особливості поняття та предмету досліджень судової (криміналістичної) балістики // Юридична Україна. – 2006. – № 2. – С.91-95.

4. Новак Я.В. До питання про класифікацію судово-балістичних експертиз // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 9. – С. 149-151.

5. Новак Я.В. Засоби кримінально-правового впливу в правовому забезпеченні реформування земельних та аграрних відносин // Матеріали держ. наук. конф. „Проблеми вдосконалення земельного та аграрного законодавства в Україні в умовах ринкової економіки” (м. Біла Церква, 29 квітня 2004 р.) – Біла Церква, 2004. – С.69-73.

6. Новак Я.В. Криміналістичний аспект визначення і класифікації вогнепальної зброї // Матеріали держ. наук. конф. «Сучасні правові проблеми українського державотворення» (м. Біла Церква, 29 квітня 2005р.) – Біла Церква, 2005. – С.95-97.

7. Новак Я.В. Окремі аспекти історії виникнення вогнепальної зброї // Матеріали міжн. наук. конф. “Проблеми вдосконалення земельного та аграрного законодавства України: перспективи в ХХІ ст.” (м. Біла Церква, 27-28 квітня 2006р.) – Біла Церква, 2006. – С. 95-101.

АНОТАЦІЯ

Новак Я.В. Сучасний стан та перспективи розвитку криміналістичного дослідження вогнепальної зброї. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Білоцерквська

за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза. – Національний університет внутрішніх справ України, Київ, 2007.

Дисертацію присвячено теоретичним і практичним питанням криміналістичного дослідження вогнепальної зброї. Визначено поняття «криміналістичної балістики» та її місце в системі «Криміналістичного зброєзнавства». Досліджено сучасні види вогнепальної зброї, запропоновано класифікацію вогнепальної зброї, розкрито особливості проведення огляду місця події, де застосовувалась вогнепальна зброя, обґрунтовано необхідність проведення експертних досліджень вогнепальної зброї безпосередньо в ході здійснення огляду місця події для визначення обставин вчинення злочину.

Проаналізовано і описано новітні методики дослідження вогнепальної зброї, боеприпасів до неї та слідів її застосування, обґрунтовано необхідність проведення «ревізії» існуючих на сьогодні експертних методик з метою визначення їх ефективності і достатньої розробленості, розкрито сучасні можливості і проблемні питання проведення комплексних експертиз дослідження вогнепальної зброї.

Викладено теоретичні та практичні результати, одержані під час проведення дисертаційного дослідження, внесено пропозиції щодо використання криміналістичних досліджень вогнепальної зброї у більш широкому діапазоні у розслідуванні та судовому розгляді кримінальних справ.

Ключові слова: зброя, зброєзнавство, криміналістична (судова) балістика, сліди пострілу, криміналістичні експертизи.

АННОТАЦИЯ

Новак Я.В. Современное состояние и перспективы развития криминалистического исследования огнестрельного оружия. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза. – Национальный университет внутренних дел Украины. Киев, 2007.

Диссертация посвящена теоретическим и практическим вопросам криминалистического исследования огнестрельного оружия. Сформулирована позиция автора по поводу места криминалистической баллистики в системе криминалистического оружейведения, раскрыты критерии отнесения предмета к огнестрельному оружию, выделены объекты криминалистической баллистики, предложена классификация огнестрельного оружия. Сформулирован вывод, что криминалистическая

баллистика в системе криминалистического оружиеведения решает круг специфических самостоятельных задач.

Исследована проблема использования специальных познаний в области криминалистической баллистики в процессе раскрытия и расследования преступлений, совершенных с использованием огнестрельного оружия, раскрыты процессуальные и непроцессуальные формы использования специальных знаний, проанализирована и доказана необходимость в проведении экспертных исследований непосредственно на месте происшествия с целью выяснения обстоятельств совершенного преступления; проанализированы современные методы исследования огнестрельного оружия и следов его применения.

Автор обосновывает, что при решении многих задач, связанных с исследованием огнестрельного и газового оружия, большую роль играет правильное определение его вида, модели (конструкции), образца, назначения и состояния. Оценка результатов исследования производится не только с точки зрения оружейно-технических характеристик, но и с криминалистических позиций. В неправильной криминалистической оценке оружия содержится возможность ошибочной уголовно-правовой оценки деяния. С учетом современного уровня развития судебно-баллистической экспертизы круг ее объектов может быть представлен следующим образом: стрелковое огнестрельное оружие заводского, кустарного и самодельного изготовления, его части, принадлежности, заготовки, схемы, чертежи, фотоснимки; боеприпасы к стрелковому огнестрельному оружию, их части и компоненты снаряжения; объекты, конструктивно и функционально подобные огнестрельному оружию, и патроны к ним: разного рода стреляющие устройства, могущие использоваться в качестве огнестрельного оружия (ракетницы, строительно-монтажные пистолеты, устройства для забоя скота); объекты, имитирующие огнестрельное оружие, но не пригодные для нанесения огнестрельных повреждений; ствольное газовое (газово-шумовое, газово-сигнальное, комбинированное, т.е. газово-огнестрельное) и пневматическое (газобаллонное) оружие, патроны (снаряды) к нему, их части и компоненты снаряжения; следы выстрела на стрелянных гильзах, снарядах (пулях, картечи, дроби), иных частях (компонентах) боеприпасов, пораженных преградах, оружии, стрелявшем, окружающей обстановке; инструменты, приборы, используемые для изготовления (ремонта) оружия, патронов, снаряжения боеприпасов, а также их следы на перечисленных судебно-баллистических объектах; материалы, применяемые для изготовления оружия, патронов и их составных компонентов (например, пуль, картечи, дроби, пыжей, прокладок); материалы уголовного дела; материальная обстановка места происшествия (в случаях установления направления выстрела и места нахождения стрелявшего). Перечень объектов не может

быть исчерпывающим и находится в состоянии «подвижности» в зависимости от достижений науки и техники.

Подвергнуты анализу и описаны экспертные методики исследования огнестрельного оружия, внесены предложения о проведении «ревизии» методик исследования с целью определения их эффективности, степени разработанности и направлений научных исследований. Предлагается рассмотреть классификация экспертных методик огнестрельного оружия. Рассматриваются проблемные вопросы проведения комплексных экспертиз современного огнестрельного оружия.

Ключевые слова: оружие, оружиеведение, криминалистическая (судебная баллистика), следы выстрела, криминалистические экспертизы.

RESUME

Yaroslav V. Novak Modern state and prospects of development of firearms criminalistic research. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Jurisprudence. Specialty 12.00.09 – Criminal process and Criminalistic; Judicial examination. – National University of Ukraine Home Affairs, Kyiv, 2007.

The thesis deals with theoretical and practical issue of firearms criminalistic research. The concept of «criminalistic ballistics» and its place in the system of "Criminalistic science of arms» has been substantiated. Modern types of firearms have been investigated. Firearms classification is proposed. The peculiarities of examining the place of incident with use of firearms are highlighted. The necessity of firearms expert examination for determining the circumstances of the criminal immediately in the process of examining the place of incident has been proved.

Modern methodologies of examining firearms, their ammunition and signs of their use have been analyzed. The necessity of "examination" of modern methodologies in order to determine their efficiency and elaboration has been substantiated. Up-to-date possibilities and problematic questions of firearms complex expert examinations have been discovered.

Theoretical and practical results of the research are demonstrated. Recommendations concerning the using of firearms criminalistic researches in greater diapason during the process of criminal investigation and prosecution have been developed.

Key words: arms, science of arms, criminalistic (judicial) ballistics, signs of shot, criminalistic expert examination.